

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

19 de Decemuiris, & Triumuiris summi imperii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

exercitū eius locum, si quando illum abesse necessitas Reipubl. cogeret, quemadmodum contingebatur Regibus Romanis prioribus, Tribuni ceterum: & Imperatoribus, Præfectus prætorio eorum, l. 2. §. populo deinde aucto, de origin. iur. l. 1. de offi. præf. prætor. P.

¶ Succellit namque in locum Magistrum militum officium Præfecti prætorio sub Imperatoribus, qui associati principali curæ militiæ gratia secum admodum post principes gerebant potestatem, etiam de eis plenior licentia ad disciplinæ publicæ emendationem, in d. l. 1. de offi. præf. Fene. de Magistr. c. 9. Vnus erat Magister militum, isque creatus seu dictus a Dictatore: vnus Præfectus prætorio, creatus a Principe: potestas vtriusque maxima. Fuentat tamen alii Præfecti prætoriorum aliarum prouinciarum, quorum non fuit tanta dignitas, de quibus suo loco paulo inferius, Deo fauente, & de Prætoribus, §. Magistratum ¶ habebat legitimum Magister militum, d. l. 2. §. populo deinde aucto, & eius summum in omnes milites & ad cæsos, *Lin. in 2. Feneff. d. c. 9.* Et Varro, *Magister equitum*, inquit, quod summa potestas huius in equites & ad cæsos: ut est summa populi Dictator, a quo is quoque magister populi appellatus. ¶ Sic ¶ Præfecto prætorio qui ei succellit, ut Magistro equitum ius gladii dabatur: retento tamen in eum in maiori imperio per Principem. Quod admonet Dio in Traiano, dum ait Traianum, Præfectum prætorii cingulo donasse eius dignitatis insigni, eique dixisse, accipe hunc enses: *Et si quidem restet aig. e. Repub. imperauro, pro mo. sin fecis, in me utere.* Cuius facti meminit Plinius, in Panegyrico Traiani, referens eius verba. *Ego quidem in me, si omnino utilis ita posueris, Præfecti manum armaui.* ¶ Estimant ¶ alii Cancellarium Gallie olim habuisse eandem potestatem in Fræcia, quam haberet Magister militum, & præfectus prætorio, ut *Budavus, in l. 1. de offi. præf. prætor. P.* Ego tamen arbitror, nunquam siuiles fuisse potestates: quia & quo tempore habuit Fræcia Cancellarios iustitiæ præfectos, habuit & alios qui armorum curam sibi erant, & puro potius Magistro militum, & Præfecto prætorio, similem fuisse quem dicimus Conestabulum, vel Comitum stabuli, qui præcis Francis fuit comes palatii, Melereve seu Maior domus dictus, vtriusque docuimus, in prima parte Synagmat. d. x. m. lib. 6. *Synt. c. 8. nu. 8.* ¶ Quo ¶ loci, & declinante imperio, magistratū militum dignitatem, ab Imperatoribus diuisam, in equitum pedumve præfecturas seu magistratū præsentiales ostendimus, ex libro notitiæ Imperii Romani. Sic refert Triteuius lib. 1. Breuiarii Historiæ Franciæ, tempore Clotarii primi eius nominis regis Cancellarium eius fuisse Bauduinum, & qui non adhuc Cancellarius, sed Consiliarius magnus diceretur: & Momandum Alte folium, tempore Merouei & Childerici filii. Tamen tempore Clotarii erat equorū regalium præfectus Lanthe secundum Aymonium.

De Decemviris, & Triumviris summi imperii. Cap. 19.

- 1 Decemvirorum Romanorum introductio. §. nu. 6.
- 2 Decemviratus regum post mortem Romuli quis.
- 3 Decemviri agro diuisando.
- 4 Decemvirorum differentia.
- 5 Decemviri a Lyfandro constituti.
- 6 Decemviri legum causa quomodo electi, & eorum nomina: eorum superbia & expulsio. 8.
- 7 Triumviratus primus Pompeii, Syllæ & Marii: alius Octauii, Antonii, & Lepidi. num. 10.
- 8 Triumviri Senatus legendi causa, & aliorum negotiorum: ut Reipubl. constituta moneta, & aliarum rerum.

Dispositum populo iterum Dictaturæ & Consulatus administratio, & recidit Reipubl. in Aristocratiam. Et cum omnes Magistratus se abdicaissent magistratū imperii & legum sancientiarum summam potestatem in Decemviris translata est, qui quandiu opus esset & donec opus commissum explerent, prorogare sibi possent imperium, anno 301 vel secundam alic 302. post urbem conditam, *Lin. in 3. Dionys. in 2. §. 10. l. 2. §. ex cæsis.* & §. cum placuisset, leges quod, de origin. iur. Feneff. historiæ nominat. De emiuro narrat in lib. 14. de Magistr. Euiro lib. 1. c. 11. Eiuslib. de temp. Soli. c. 1. Ita Decemviratus ille, erat decem virorum absolutam & plenum imperium, sed ad tempus. Fuerunt autem & alii Magistratus Decemvirales, sed non eiusdem potestatis, cuius isti erant qui per triennium imperarunt. Et cum occupare perpetuo regnum voluissent, factore Appii Claudi adueniente indigno, erga L. Virgini virginem & filiam, magistratu pulsi sunt, *Linus ubi supra.* &

Dion. Halic. in 1. Valer. Max. lib. 5. c. 1. ¶ Fuit ¶ alius Decemviratus antiquior, cum regio imperio creatus post mortem Romuli, & paulo post extinctus. Martuo enim Romulo decenti patres conscripti, ex quibus Romulus Senatū constituerat, distribuiti fuere in decurias, ex quibus Decemviris forte committebant vrbis imperium: qui non simul, sed vnus post alium quinque diebus lictores habebant, ceteraque insignia regia, quæ ceu per manus tradebantur a primo deinceps vique ad vltimum: & tunc quinque duanus ille magistratus migrabat ad sequentem decuriam, & inde rursum ad aliam. Quod tamē Decemvirale breui imperium durauit & abrogatum est a populo offenso crebris mutationibus potestatum: quod & dispar ingenium, nec voluntas esset eadem in omnibus, ut scribit Dion. Halic. in 2.

¶ Fuerunt ¶ & aliquando alii Decemviri creati a M. Iulio prætorē vrbis, pro metiendo diuidendoque agro Apulo Samnitico: quod is publicus Romani esset, *Lin. lib. 1. Decad. 4.* ¶ Sed ¶ neque isti, neque Decemviri quoque sacrorum causa, Dum vitiorum loco, quinque ex patribus, quinque ex plebe creati, de quibus apud *Lin. lib. 6. Dec. 1. & lib. 2. Dec. 3.* ¶ Sape alibi, ad euitandam populi suspitionem, habuerunt imperium merum summū aut liberum, quale habuerunt Decemviri legum sancientiarum ratione facti. ¶ Ad ¶ quos tamen magis accedebant Decemviri, quos Lyfander elegerat in singulis ciuitatibus Spartiarum, qui tamen esse illi amicitia vel obsequio, vel hospitio ce nuntiati sumi, vel qui quod ei placuisset se facturos spondissent, ut omnia pro nuro suo regeret, & crudeliter gereret, *Emyl. Probia Lyfan. Diod. Sic. l. 14. in princ. Xen. in 3. rer. Græc.* ¶ Potestas ¶ absoluta Decemviralis quæ prope per triennium durauit, originem habuit a legibus sancientibus. Cum enim placuisset leges extraneas acciri, quæ sine inuidia plebis & patritiorum latæ essent, missi legati Athenas, ut ait *Linus & Fenestella, Sp. Posthumius Albus, A. Manlius, & P. Sulpitius Camerinus*, qui retulerunt Romanis tertio post legationem anno transcriptas ex Græcorum constitutionibus leges, l. 2. §. ex actis, & §. cum placuisset, de origin. iur. §. non inelegerant. de iur. e. nar. gen. & in c. Moyses, 7. dist. quas decem principes & tribuente populo conscripserunt, consulari potestate creati, qui suo arbitrio leges corrigerent & promulgarent, interprete Hermodoro Ephelio, cui ideo statua in comitio publice dicata est, *Jul. Flor. lib. 1. Epit. c. 24.* ¶ Porro, ¶ secundum morem prisicum ferendum legum, Decemviri pro censendis legibus, decem comitiis centuriatis a populo cum plena potestate, & sub lata prouocatione & intercessione, electi sunt, *Plin. lib. 34. c. 5.* Appius Claudius, T. Genucius, P. Sextius, L. Veturius, C. Iulius, A. Manlius, P. Sulpitius, P. Curuius, T. Romulus, Sp. Posthumius, Fenest. ubi supra. Decimo die ius singuli populo reddebant, eo die penes præfectum iuris duodecim fascies erant, collegis nouem singuli accensu apparebant. Hæ legem decem tabulis publicarunt: & cum adhuc dæ deesse tabulæ viderentur, cum Appio Claudio alii decem viri creati sunt, Appius Claudius, M. Cornelius Maluginensis, M. Sergius, L. Mituitius, Q. Fabius Vibulanus, Q. Petilius, T. Antonius Merenda, Cælo Duillius, Sp. Oppius Coruicera, M. Rabuleius, qui præter morem priorem tyrannice ceperunt regere & apparere singulis cum duodecim fascibus, & ita 12. o. lictores forum implebant, ut esset species decem regum idem c. 14. de Magistr. ex *Lin. in 3.* qui omnia pro nutu gerebant. ¶ Quamobrem ¶ seditione orta, cum neque sequente anno vellent se abdicare magistratū, sessione facta, tandem abolita est ista potestas, & rediit ad consules. ¶ Sed inde ¶ fluctuante Republica ortum est imperiū Triumviratum, Cn. Pompeio, Magni Pompeii patre, Cornelio Syllæ & Caio Mario imperantibus, & sibi summum ius, & merum imperium, gladiique potestatem vsurpantibus, oppresso populo ceterisque eius magistratibus, *Linus in 3. Decad. 1.* Hinc bellum civile, quod processit ab ambitione & bonorum nimia cupiditate Marii, de hoc Triumviratu, vide *Vell. Pater. in prior. histor. lib. Plutar. b. in Mar. & Syllan. Forum lib. 77. abbreviata. Linus. D. August. lib. 3. de ciui. Deo. c. 27. 28. Entrep. lib. 5. Oros. lib. 5. c. 19. Plin. lib. de vrbis illustribus. c. 67. 68. 69. 75. & Soli. c. 40. Luc. in 2.*

¶ Fuit ¶ & paulo post alius Triumviratus summus & in quo non minori iactura & calamitate ciuium certatum est, quam in primo. Post mortem namque Iulii Cæsaris partiti sunt imperium Antonius, Lepidus, & Octavianus, quo factō postea Octavianus dignitate Lepidum spoliavit, dehinc Antonium circa Actium bello vicit, *Appian. lib. 1. bellor. ciui. Plutar. b. in M. Anton. Cicero. & Brut. abbrev. Linus. l. 14. & 110. Cor. Tac. in 3.* ¶ Triumviratum ¶ Reip. constituendē per 10. annos administrasse Augustum, Suet. in

scribit, & totidem annis Triumviratum durasse, *Suet. in August. c. 27.* Alius tamen hic Triumviratus, qui summi imperii, a Triumviratu ab ipso eodem Augusto tribus viris dato, Reipublicæ constituendæ etiam causâ, videlicet, vt Senatores legerent ex animi sententia, quos idoneos arbitrentur: cui & aliam Triumviratum adiecit eorum, qui turmas equestres recognoscere & recenserent, quale erat olim officium Censuræ Meminit & Gellius de Tribunis & aliis Reipublicæ custodiendæ, quos dixit habuisse ius cõsulendi Senatam: verum, quod habuerint summum imperiũ non meminit. Et in summa monendi sumus, non omnes Triumuiros esse summi imperii, sed habere iurisdictionem pro modo negotii illis commissi. Triumuiro quippe dicebatur & dici possunt, tres vici vni negotio præpositi simul, vt Triumuiro coloniarum inspiciendarum & deducendarum, de quibus & alii *Wolphgan. Lælius lib. 3. comment. de repub. Roman. c. 3.* nocturni ob incendia, *l. 1. de offic. pref. vigil. capitales cõquirendæ pecuniæ causa, monetales, qui & Treuiri dicti, quorum munus erat numisma ta probi auri, æris, & argenti, & iusti ponderis examinare, vt iuste militibus distribuereotur.* Item Triumuiro pecuniæ cudendæ *A. A. F. F. id est, auro, argento, ære flando, feriundo.*

De Monarchiæ imperio, & potestate eius inter Romanos. Cap. 20.

- 1 Dictatura usurpata, initium imperii fuit.
- 2 Imperatorum nomen in castris, ducum erat cum necis potestate.
- 3 Imperatoris nomen in regia dignitate prius usurpauit Julius Cæsar.
- 4 Imperium in decennium collatum Octauio, & successorum ea de re mos.
- 5 Imperatori ampla data omnium Magistratuum Romanorum potestas.
- 6 Magistratuum potestas a solo principe pendet.
- 7 Officiariis Magistratus Gallia, mortuo rege firmari a successore debent.
- 8 Legum potestas penes principem.
- 9 Regia lex de imperio Hetruscæ regni, Medoræ regis, Iudaorum, nu. 10. 11. 12.
- 13 Artes Imperatoria & regie due, militaris, & legalis.
- 14 Iudicia bona, firmamenti regnorum, & 15.
- 16 Regia dignitatis finis, & rationes, & 17.
- 18 Regis seu principis propria & soli competentia.

Potestatem imperium Reipubl. Romanæ per plura Magistratum discrimina, nunc apud duos, nunc apud vnum, postea apud plures in actum fuit, tandem aliquando ad vnitatem regiam recidit, mutato nomine regni tantum in imperium. Quod initium est per vim perpetua Dictatura, primũ usurpata a Iulio Cæsare, & conuersa in imperium summum, merumque & liberum.

Imperatores, ¶ cum Romana Reipubl. partim Democratiæ, partim Aristocratiæ gubernaretur, Senatus, Consulium, & Tribunalium iussu, dicebantur ratione fortitudinis & nauatæ strenue contra hostes opera, vt docuimus lib. 16. Syntagmatis. cap. 2. nu. 7. & seq. ideo non repeto. Duces tunc & Imperatores dicti, qui & haberent in exercitum sibi commissam vitæ necisque potestatem, & in hostes. Qualem & fuisse Germanorum Ducibus sic scribit Iul. Cæsar lib. 6. belli Galli. *Cum bellum ciuitas aut illatum defendit, aut infert, Magistratus qui ei bello præsiuat, vt vite necisq. habeant potestatem deliguntur.* Quare ¶ Iulius Cæsar, cum Dictaturam obtinisset perpetuam, nihilominus nomen Imperatoris retinuit, quo fuerat antea & donatus & salatus a militibus, *Plut. in eius vita.* Quamuis antea hoc nomen esset inferius dignitati regie. Quam obrem eius summæ potestatis successores, imitati Iulium Cæsarem, Imperatoris nomen pro titulo retinuerunt. Quod etiam ille titulus antea, noanisi insigniter strenuis, decerneretur a Senatu, *Cic. Phil. 1. 4.* Et ita Dio Cassius obseruat, populũ Iulium Cæsarem Imperatorem appellasse, tanquam illi summũ ius concessum esset, *Dio Cass. lib. 33. hist. ¶ Mortuo ¶ porro Iulio Cæsare, abolita fuit perpetua Dictatura, etiamq. principatus, vt docuimus in Dictatoris exageli. Quare populus Octauio Cæsari Augusto in tempus decennii contulit imperium, eoq. exacto per continuatam decennalem renouationem, id ipsum permisit quandiu vixit: eoque mortuo eius successores illud consecuti sunt, vt quamuis perpetui essent, tamen singulis annis festum, veluti renouati imperii agerent, *Zon. tomo 2. in Octauii vita. Dio Cass. lib. 52.* Refert & Suetonius in Augusto, c. 27. Augusto tribuniciam quoque po-*

testatem perpetuam datam fuisse, in qua semel atque iterum sibi collegam cooptauit: item recepisse mortum ac legum regimen æque perpetuum.

¶ Zonas ¶ etiam omnem potestatem, quæ Consulium, Tribunorum plebis, Censuram, ceterorumque Magistratuum denique qui olim fuerant, in Imperatore translata, *vide qua diximus de his lib. de arte iuris, c. 9. nu. 17.* datumque insuper, vt legibus & a legum nexu solutus esset. Tribunitia potestas maxima pars imperii putabatur, vt ait Flauius Vopiscus in Tacito. Quapropter obseruatum fuit, Imperatorum salutaciones & inaugurationes his titulis ornari. Sic legitur apud Iulium Capitolinum in Macrino, quod Macrino & Proconsulare Imperium, & Tribunitiam potestatem detulerant. Et rursus in Balbini & Maximi vita, *Decretis, inquit, omnibus Imperatoris honoribus, & insignibus omnibus, percepta Tribunitia potestate, iure Proconsulari, Pontificatu maximo, patri etiam patri nomine, meruerunt imperium.* Idem etiam auctor, eadem fuisse delata Antonino Pio, scribit in eius vita. Vnus ergo Princeps, omnium Magistratuum potestate donatus, cepit esse, cuius potestas libera est: & ita de omnibus, quibus omnes Magistratus & Reges olim, & populus stauerebant, ipse statuere & cognoscere potest. Et proinde Magistratus creatio in manu est Principis, *l. 1. ad leg. Jul. de ambi. P. §. 1. que sunt rega. in vrb. feud. vt erat in manu populi antea, Dion. Halic. in 2. Gell. li. 14. c. 14. & lib. 15. c. 27. & passim apud Liu. & Cic. pro Plancio. ¶ Sic candidati, qui circuibant populum suffragiorum causa, vide Liu. in 4. Fla. Blond. lib. 3. Triumphant. Roma, Plut. in vita Coriol. & Problem. 48. deserunt esse. Omnium Iudicium & officiorum iurisdictione, omne imperium ex voluntate & fonte principis procedit, vt num. 11. Exod. 18. & mortuo officario ad principem reuertitur. Et successor in regno perinde liber ac qui præcessit, nec si noluit tenetur leges prædecessoris sequi, & quibus vult officia & Magistratus adimit, & confert, *Bald. cons. 1. 61. incip. proponitur quod per commune. 3. vol. ¶ Quod ¶ in Monarchia Gallicana recte tenetur, vt necessarium sit mortuo Rege, omnes Magistratus a successore Rege confirmari & auctorari propriis codicillis, quamuis interim quod & Republica & populo est, iustitiam non faciant, ita placuit Senatus, vide Ioan. Lucium, lib. 4. Placito. in 1. plac. 15. ¶ Solutus ¶ est legibus, supra, contra, & præter leges statuit princeps, *l. 3. de test. l. princeps, de legib. solus legem abrogat & condit, l. fin. C. de legib. solus interpretatur, l. 1. C. eod. solus ab aliis latus confirmat, aut auctoritate de nat. l. 2. de offic. pref. Orient. & Illyr. C. quia olim & hoc ipsum populus poterat, Dion. Halic. lib. 1. Cic. 3. de legib. & Philip. 5. §. lex est, de iure natur. apud Iustin. l. de quibus, de legib. Vnde dicebat Phalaris, epistol. 62. ὅπου ἂν δ' ἄλλ' ἔρεται εἰ ἐπιβῆς ἢ ὄν ἡγοῦς ἢ πείθῃσαι, ἢ ἴδῃς ἢ εἰπὴ τοῖς ἰσχυροῖς, id est, Nec alia de causâ est nomen meum graue, quam quod non obire pro legibus: Lex enim ego sum subditis. Sicque, vt dixit Demosthenes, 2. orat. con. Philippum, Rex & tyranus omnis est libertatis inimicus, & legibus princeps lex animata in terris, §. 1. de consulib. in Authent. supplet sua præsentia omnia solemnia iuris, l. omnium, C. de test. l. pen. de donat. in v. vir. & vxor. C. l. sancimus, iuncta Auth. seq. C. de donat. Salutem Reipubl. tueri, huic magis quam alii conuenit, l. 3. de offic. pref. vigil. P. & pro ea vigilare, §. 1. vt diuisi iussu, subscript. habe. glorios. quæst. in Auth. ordinatione diuina dicitur, electusque ad regendum populum, e sergio, S. dist. & omnes iuu ados, c. Clement. 8. q. 1. præter leges reliqua multo magis facere potens, quæ faciebat populus, l. Barbarius Philippus, de offic. pref. prat. P. ¶ Regia lex de imperio lata est, per quam potestas a populo in principem translata est, l. 1. de offic. pref. prat. l. 1. de cons. princ. P. l. 2. §. nouissime, de orig. iur. P. §. sed & quod principi placuit, de iure nat. apud Iustin. late Theoph. in §. tres diximus, eo in Institut. iur. ciuil. cuius rogationem quidam tribuant Horrentio, alii Horatio. Quamuis & Horrentio Dictatori quidam tribuât legem illam solua, qua cantum, vt plebscita pari modo patritice, quo plebem & omnes Quirites tenerent. *Gall. lib. 15. c. 27. Liu. lib. 3. l. 2. deinde cum esset, de ori. iur. P. Puto ego tamen tum latam hæc regiam esse, cum Augusto populus potestatem omnem concessit, vt scribit Zonas.* ¶ Plena ¶ tamen illa fuit lex & sine aliqua reservatione, distans a regia illa, quæ a Hetruscis Tarquinium Priscum in Regem potestibus, translata est. Nam tunc conditionibus adiectis transfulerunt imperium, quod is neminem Hetruscorum occisurum esset, ex filio pecuniave multaturus, ciuitates ipsas sine præfidiis relinquere, sine aditionibus, easque suis legibus viuere permitteret, in nullo mutato statu Reipublicæ, *Dionys. Halicarn. in 3. ¶ Quem admodum & Medi Deicem Regem sibi elegerunt & Regibus se libe-****